

27.4.2022

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi
oili.rahnasto@gov.fi

Viite Lausuntopyyntöne VN/11745/2019

Asia Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ympäristövahinkorahastosta

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä. Vesihuoltolaitosten vesijohtoverkostoja on vastaavasti noin 107 000 km ja viemäriverkostoa noin 50 000 km.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja toteaa lausunolla olevasta ehdotuksesta seuraavaa:

Ympäristövahinkorahasto olisi uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Lausuntopyynnön mukaan öljysuojarahasto ja pakollinen ympäristövahinkovakuutus lakkautettaisiin ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa. Ympäristövahinkorahasto koskisi lain voimaantumisen jälkeen tapahtuvia vahinkoja tai ympäristön pilaantumislanteita sen mukaan kuin voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä säädetään, ja sitä ei mitoitettaisi erittäin laajamittaisten vahinkojen varalle.

Rahastosta maksettaisiin korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun korvausta ei saataisi perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että vastuutahoa ei saataisi selvitettyä. Öljysuojarahasto ja pakollinen ympäristövahinkovakuutus lakkautettaisiin ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa.

Aluksi Vesilaitosyhdistys toteaa, että toiminnanharjoittajien vuotuisten maksujen ei tule nousta rahaston perustamisen takia siitä, mitä pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen nojalla perityt maksut ovat olleet.

Vesilaitosyhdistys haluaa kiinnittää huomiota vesihuoltoyhtiöiden asemaan. Lakiehdotuksen 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että valtion ja kuntien omistamia yhtiöitä ei rajattaisi lain soveltamisalan ulkopuolelle julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamiseksi. Kilpailuneutraaliteettiperiaatteen mukaisesti ne olisivat velvollisia maksamaan vuosittaista tai kertaluonteista maksua ympäristövahinkorahastoon samoin perustein kuin yksityisten omistamat yhtiöt.

Näin ollen esimerkiksi kunnan omistuksessa olevat osakeyhtiömuotoiset vesihuoltolaitokset kuuluisivat maksuvelvollisuuden piiriin. Pidämme vesihuollon yhteisöiden sisällyttämistä lain soveltamisalaan perusteettomana mm. siksi, että vesihuolto on luonnollinen monopoli eikä vesihuoltoa harjoiteta kilpailuolosuhteissa markkinoilla (kuntalain 15 luvun 126 § 2 mom. 5. kohta). Sama koskee myös mm. asiakasomistei-

sia vesiosuuskuntia. Vesihuoltolaitokset toimivat liiketoiminnan kannalta luonnollisena monopolina, jolloin toiminta-alueelle ei ole taloudellisesti eikä usein myöskään teknisesti mahdollista tai järkevää rakentaa useampaa laitosta.

Katsomme, että vesihuollossa yhtiömuoto ei tarkoita automaattisesti kilpailemista markkinoilla. Kunnan omistamilla vesihuoltolaitoksilla on lisäksi velvollisuus eriyttää markkinoilla harjoittamansa taloudellinen toiminta kirjanpidossa kilpailulain mukaan, jos ne harjoittavat monopolitoimintansa lisäksi muuta toimintaa. Kilpailuviranomaisen mahdollisuudet puuttua toimintaan ja rajoittaa sitä ovat kuitenkin niin laajat, että käytännössä muun kuin monopolitoiminnan tai siihen välittömästi liittyvien palvelujen tuottaminen on vähäistä.

Kilpailulain 30 d §:ssä sanotaan, että jos kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, valtio taikka niiden määräysvaltaan kuuluva yksikkö harjoittaa *kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa*, tästä toiminnasta on pidettävä erillistä kirjanpitoa siten, että siinä on:

- 1) johdonmukaisesti sovelletujen ja objektiivisesti perusteltavien kustannuslaskennan periaatteiden mukaisesti eriteltynä ja kohdistettuna kaikki toimintokohtaiset tulot ja menot; sekä
- 2) lisätietona selkeä kuvaus 1 kohdassa tarkoitetun kustannuslaskennan periaatteista.

Lisäksi kilpailulain 30 d §:n mukaan toiminnan tuotot ja kulut tulee esittää tilikausikohtaisena tuloslaskelmana, jonka tulee olla johdettavissa 1 momentissa tarkoitetun toimijan kirjanpidosta ja joka on laadittava kirjanpitolain tai kyseiseen toimijaan sovellettavien muiden kirjanpitosäännösten mukaisesti. Tuloslaskelma lisätietoineen on julkinen ja se tulee kilpailulain mukaan esittää tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona. Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo säännöksen 1 ja 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista.

Kaikki edellä esitetyt asiat huomioon ottaen Vesilaitosyhdistys toteaa, että myös vesihuolto-yhtiöt ja -osuuskunnat tulisi jättää ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Toissijaisesti kilpailuneutraliteetin turvaamisen kannalta ainoa perusteltavissa oleva ratkaisu olisi se, että edellä mainitut yhtiöt ja osuuskunnat osallistuisivat ympäristövahinkorahastoon enintään *niiden markkinaehtoisen toiminnan osuutta koskevalta osalta* tai enintään sallitun ulosmyyntirajan maksimin osalta. Kirjanpidon eriyttämisen johdosta esimerkiksi vesihuolto-yhtiöiden ympäristövahinkorahastoon vuosittain maksettava summa olisi tällöin helposti laskettavissa.

Osmo Seppälä
toimitusjohtaja

Anneli Tiainen
lakiasiaan päällikkö